

Proloog

Ik ben geboren in hetzelfde jaar dat Eva Perón het levenslicht zag en de hele wereld in het teken van de Spaanse *Influenza* stond. De voorboden van de verschrikkingen van de burgeroorlog hingen al in de lucht. Koning Alfonso XIII verwekte zijn vijfde dochter en ontkwam ternauwernood aan de Spaanse griep. Ik groeide op onder tamelijk gelukkige omstandigheden. Weliswaar met soms schaarste, maar vaak ook overvloed. Mijn ouders bezaten drie huizen in Ronda. Ik ben grootgebracht in een van die statige huizen met saffraankleur beklede muren en mahoniehouten meubels. En ik herinner me nog goed de houten vloeren die mijn moeder in de boenwas zette. We woonden op een steenworp afstand van de brug over de kloof van de *Tajo*, in een sfeer van kwebbelende buurvrouwen, tevreden katten die lagen te zonnen en geluiden van stappende paarden met rytuigen over de geplaveide straten. Als ik naar school liep, genoot ik van het waanzinnige netwerk van kronkelende straten die in de winter vol met plassen regenwater stonden, terwijl geschreeuw van straatventers en ambachtslieden door de buurt klonk. Kleine winkeliers en bedienden gaven de *Calle Bola* haar elegante ziel met een statig karakter.

Ik herinner me de schommelstoel, de kersenhouten tafels, de hoge plafonds en de hemelbedden in ons huis. Ook de plekjes waar ik me kon verstoppen en veilig kon voelen, schuilplaatsen waar ik verstoppertje speelde met mijn broertje Antonio. Als ik uit het raam van mijn kamer keek, kon ik de sinaasappelboom op de patio van de burens zien. En in de verte de palmbomen die de straat richting het dorp markeerden. In de winter keek ik dromerig naar de rookpluimen uit de schoorstenen en in de zomer volgde ik de kwetterende vogels die van dak naar dak hipten. In mijn kamer hing een olieverfschilderij van mijn grootmoeder die vrij jong gestorven was. Ze trouwde met een

welgestelde man uit Arriate. Ze droeg een knot en had een strenge blik. Er hing een gouden kruisje om haar hals dat zichtbaar was tussen de kanten ruches. Ik kon urenlang naar dat portret kijken en vervolgens in de spiegel net zo lang turen totdat ik gelijkenis ontdekte. Mijn grootmoeder had misschien een grotere neus dan ik en gefascineerd moest ik toegeven dat de lijnen van haar mond me beter bevielen dan de mijne. De blik van mijn grootmoeder straalde tevreden geluk uit en tegelijkertijd kon je van haar gezicht aflezen dat ze een hooghartige autoriteit bezat, ze liet duidelijk niet over zich heen lopen. Boven mijn bed hing een borduurwerk dat ze gemaakt had. Het was een kleurig tafereel van een korenveld dat rust uitstraalde maar de kleuren waren in de loop van de tijd flets geworden.

Het huis waarin we woonden was een bijzondere plek die in mijn jeugd rust uitstraalde. 's Winters was het huis fris en heel soms viel er sneeuw in de patio en op de daken. 's Zomers moesten we de luiken sluiten om de zinderende hitte die van de *Sierra* kwam tegen te houden. Ons huis lag op ongeveer een halve kilometer van het dorpscentrum. Op straat was het stil, soms liepen er blaffende zwerfhonden. Het huis was eigenlijk van mijn grootouders maar het was zo groot dat mijn vader en moeder, toen ze trouwden, er gemakkelijk bij pasten. Als ik het raam van mijn kamer open had staan, kon ik het beieren van de kerkklok horen. Bij een sterfgeval luidden de doodsklokken.

In onze straat stonden een twintigtal vrijstaande villa's van twee of drie verdiepingen. Onze villa had er drie. Het was een huis waar voor veel meer mensen plaats was dan dat er woonden. De wijk grensde aan landbouwgrond. Ik was onwetend en gelukkig. De zondagen waren heilig. In alle vroegte nam mijn moeder mijn broertje en mij mee naar de kerk. Mijn vader nam dan plaats in zijn schommelstoel met zijn boeken en tabaksdoos terwijl wij luisterden naar de pastoor op de kansel. De zolder was de beste plek van het huis, mijn eigen plekje. Ik hield er van om tussen de dozen en hutkoffers rond te dwalen. Er is niets fijner dan je op een plek te bevinden waar je de

geschiedenis naar je hand kunt zetten en verhalen kunt verzinnen over geleefde levens die allemaal goed aflopen.

Op zolder vergat ik de tijd en vaak moest mijn moeder me roepen omdat het etenstijd was. 'Isabel, kom van die zolder af, je weet dat ik dat liever niet heb, het wemelt daar van de ratten en ander ongedierte.' Dan veegde ik de spinnenwebben uit mijn haren, sloot de knarsende deur en liep ik over de krakende houten trap naar beneden terwijl ik afdrukken met mijn voeten maakten in de stofcirkels die de houtwurmen veroorzaakten. Ik kreeg dan steevast een standje en een opmerking van mijn vader over mijn vieze kleren en stoffige haren. Mijn moeder maakte voor mij een nachthemd met lange mouwen, een hoge kraag en geborduurde randen. Ik droeg jurken van fluweel en zijde en op mijn bed lag een zelfgemaakte kanten spreij. De tegels in de keuken waren van Moors aardewerk.

De jaren verstreken, het leven nam zijn loop. Totdat in 1931 koning Alfonso XIII het land verliet en de Tweede Republiek werd uitgeroepen. In eerste instantie waaide er een frisse wind door Spanje. Hoewel in de stad de mensen geen honger hadden, was het voor de boeren een zware tijd. De boeren werkten voor landeigenaren die ze net genoeg te eten gaven om ze op de been te houden, zij moesten ontberingen doorstaan maar konden aan de andere kant genieten van nieuwe vrijheden. Er werden nieuwe wetten aangenomen waardoor er meer gelijkheid ontstond en iedereen de mogelijkheid kreeg om te leren. De vrouwen kregen gelijkheid binnen het huwelijk. Maar al snel na het uitroepen van de Tweede Republiek raakte men gedesillusionerd. De Republikeinen, waaronder mijn vader, hadden beloofd een einde aan de jarenlange hongersnood te maken, maar ze konden hun beloften niet waarmaken. Mijn vader genoot het respect van de anarchisten, dat was op een bepaald moment zijn bescherming omdat hij burgemeester was en veel levens kon redden. Ook kende hij belangrijke mensen, afgevaardigden van de vrijmetselaarsorde, die zorgden voor zijn bescherming. Toen het in de zomer van 1936 het misging, was mijn vader net vier maanden op het gemeentehuis werkzaam.